

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”

FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILISOFIE

ȘCOALA DOCTORALĂ STUDII DE POPULAȚIE ȘI ISTORIA MINORITĂȚILOR

SCIENTIFIC PhD IN HISTORY

The Shepherding of “ungureni” on Upper Argeș Valey”

Scientific Coordinator:

DR. TUDOR ALEXANDRU SĂLĂGEAN

PhD Candidate:

CRISTIAN MICU

Cluj-Napoca

2024

Abstract

Shepherding, one of the main occupations of the villages located at the southern foothills of the Făgăraș Mountains, cannot be successfully researched without taking into account the emigration process that determined the formation of many Transylvanian settlements in this area, “ungureni”* who boosted, at least from the pastoral perspective, the evolution of the localities near which they settled. It is no less true that the mechanisms that triggered the emigration process that had southern Transylvania as its starting point and the Getic Subcarpathians as its settlement area, could be set in motion largely due to the eminently pastoral occupational profile of the groups that at a given moment decided to settle at the foot of the southern slopes of Retezat, Parâng, Făgăraș, Pietra Craiului and Bucegi.

The villages on the upper valley of Argeș have gone through significant demographic reconfiguration processes over the centuries of their existence, under the influence of waves of emigrants from southern Transylvania. According to the data successively recorded in the catagraphies, some of them (Albești, Oiesti Căpățâneni) doubled their population at the end of the 18th century, the groups of Transylvanian inhabitants who joined them being approximately equal to those of the natives.

The population transfer from one side of the Făgăraș Mountains to another that generated this demographic reconfiguration is the result of a complex of factors that generated and stimulated it, and also of some conditions that ensured the successful integration of the “ungureni” into the new areas. The main source of emigrants is the border counties in southern Transylvania.

The difficult economic situation is one of the main factors that lead groups of Romanian serfs to leave their villages and look for better conditions in Wallachia. In the 18th century, serf burdens were amplified by the effects of Austrian taxation and the obligations to the nobles were added.

The pressure exerted by the attempts of forced Catholicization of the population, which continued even after the uprising of 1784, also pushed the Orthodox families in southern Transylvania to look for a space where they could affirm their faith.

The fortuitous enlistment of Romanians from the Mărginime area in the border units causes many young people to cross into Wallachia to evade military service, at the same time many desertions also occur.

Without understating the role of historical factors, the importance of the demographic situation must also be emphasized, the low population density at the southern foothills of the Făgăraș Mountains being a favourable factor for immigration. The outstanding pastoral potential offered by the southern slope of the Făgăraș Mountains, exploited to a very small extent by the local inhabitants of the Argeș valley, has become particularly attractive for the shepherders of southern Transylvania, in the context of the dynamic development of the transhumant herding practiced by them. The settlement of some of them in Wallachia ensured access to the mountain pastures of the Subcarpathian villages in the area, overcoming at the same time everything that was required to pass the customs points.

The importance that both the administration of Transylvania and the one of Wallachia gives to the emigration process reflects the amplitude it takes at the end of the 18th century and the beginning of the 19th century, both sides establishing bodies dedicated to monitoring the “ungureni”. (Austria establishes between 1780-1790 a consular agency in Bucharest to represent the interests of Transylvanian citizens but which also monitors emigration, while in 1783 Mihai Vodă Șuțu appoints an administrator for “ungureni” from 5 counties and Ioan Caragea Vodă established in 1813 an administration of “ungureni” for each county.)

In the absence of written historical documents expressly attesting to the establishment of colonies of “ungureni” in the upper valley of Argeș, the time of their arrival can only be approximated based on oral tradition and on the basis of catagraphies made in different periods. The corroboration of these data places the establishment of the Transylvanian population on the current areas of the communes of Albeștii de Argeș, Corbeni and Arefu at the balance of the 18th and 19th centuries.

The different degree of assimilation of “ungureni” in different areas of the Getic Subcarpathians was determined by the number and socio-economic status of the emigrants compared to that of the natives and by the influence that the important places of worship had in the evolution of the newcomers.

Unlike the situations in Vaideeni-Vâlcea or Corbi-Argeş, where the “ungureni” specifically imposed their marks by generating real cultural enclaves, the two centuries of cohabitation with the natives of the upper valley of Argeş had the effect of partial assimilation of the newcomers by the population autochthonous in terms of the elements of civilization and popular culture.

Even though they arrived in Muntenia from different areas of southern Transylvania, the “ungureni” groups had a common defining characteristic, that of being professionally and economically linked to sheep farming, an element that contributed to their decision to relocate, it was the basis of the necessary skills for crossing the border and ensured success in their integration.

From the point of view of the basic occupation, the “ungureni” were not obliged to any professional reconversion but on the contrary, with their arrival, also the shepherding in the localities where they settled was developed.

Making a typology of Romanian shepherding concerned the researchers from various fields (geographers, sociologists, ethnographers), the application of different grouping criteria generating different typologies.

To fit the shepherding practiced in the upper valley of Argeş into a certain type, we applied an integrative set of determinants, proposed by Ion Augustin Goia in the work “Traditional rural economy from the north-west of Transylvania. Coordinates of the local-agricultural system of sheep breeding (12th – 20th centuries), through the analysis of which, any system of exploitation of sheep flocks can be classified into one of the three categories: 1. the local-agricultural system; 2. the mountain-pendular system and 3. the system based on transhumance. This ensemble includes the following elements, in interdependent relationships: 1. the type of pastoral space; 2. the amplitude and stages of movement in space; 3. the species structure of livestock; 4. the structure of the pastoral staff and its relations with the animal owners; 5. the ways of organizing the owners in order to exploit the livestock and distribute the products; 6. types of pastoral facilities, type of pastoral inventory; 7. livestock exploitation techniques; 8. the economic weight of the occupation in the family and community budget; 9. the degree of agricultural involvement of the livestock.

From the analysis of all the determinants involved in establishing the type of herding practiced in the villages on the upper valley of Argeș, we could conclude that in these localities, with few exceptions (represented by owners with many sheep who wintered in the plains), the pendular mountain system of sheep raising, which involves the summering in the mountain sheepfolds in the Făgăraș Massif and the wintering of the flocks in the individual farmsteads.

According to direct and mediated information, the researched villages functioned in a relatively uniform way regarding the exploitation of sheep herds. This unity is explained by the belonging of all villages to the same ethnographic area and their evolution in similar economic-historical contexts. The small differences between microclimate and microrelief conditions determined to fine distinctions in the pastoral calendar, the villages with lower and earlier pastures taking their herds up the mountain a little earlier. Apart from these small gaps, the pastoral calendar remained relatively unchanged, being determined by the climatic rigors imposed by grazing at high altitudes, by the possibility of lambing during the winter in the household and by the orientation of the community towards the mixed production of milk and meat. In contrast to the local-agricultural systems of raising sheep, in the Argeș valley, land littering, although it is practiced, does not determine any of the stages of the pastoral calendar. The spring interval begins with the sheep being taken out to pasture, individually or in small groups, without forming the flock. Later, the sheep are given to a shepherd, and small herds are formed, which graze on the border of the village. Before climbing the mountain, the sheep are sheared and the lambs are marked.

Going up to the mountain is relatively late, around 1st of June, the going down from the mountain is relatively early, around 8th of September, so basically the mountain grazing lasts only three months. Mating of the sheep takes place early with the aim of producing big lambs, good for slaughtering for the Easter period. In mid-September, the herd goes down from the mountain, still grazing reorganized into smaller herds, within the borders of the villages, until the snow falls. In winter, the sheep are kept in the households and fed with hay. The daily program at the barn is dependent on the time of the milking which take place three times (morning, lunch and evening) at the beginning of the summer season and then only twice (morning and evening). In the middle of the summer period, the "mițuitul" - the shearing of the lambs takes place, for

which the owners of the sheep go up to the sheepfold. Also, in this period the rams are separated from the rest of the herd.

The cheese and other products are distributed to the owners at the sheepfold at the beginning of September, after that the herd comes down from the mountain and it follows the "răvășitul" - handing over the sheep to the owners.

For the autumn period, new micro-associations are established, the sheep being fed in the borders of the villages until the snow falls.

During the winter, especially in the second half, the major technical milestone is the calving that takes place in the household and is watched by the owners.

The sheep grazing is made both on the individual properties of the villagers (on the meadows up to Saint George Day) and on the village pastures (in the border or in the mountains), being organized by the community in such a way as to efficiently exploit all the available space, without affecting the individual production on private property. Knowing the forage potential and the quality of different types of pasture determines the decisions regarding the sequence of exploitation of different areas with pastoral destination.

The border of the researched villages is used only to a small extent as arable land, most of the surfaces being fruit-growing, pastoral (hayfields and pastures) or mixed (orchards with sparsely planted trees, so that hay is harvested between them).

As for the alpine meadows, each village traditionally had a "mountain" distributed among those owned by the communes. The exploitation of the alpine pasture is based on a rational system that involves dividing the flocks of sheep into categories and assigning each category a specific part of the mountain, according to the animal needs. This way of efficient use of mountain meadows is known and practiced on both slopes of the Fagaras massif. The relatively long distance between the owners' villages and the alpine grazing area is covered on certain dedicated routes and usually takes two to three days.

The relatively large number of sheep owned by some owners (and we are not referring to the exceptions with a very large number of animals that practiced a form of transhumance), the

mixed nature of the hay-orchards, located at fairly large distances from the hearth of the village, determined the appearance of buildings with a predominantly pastoral character, the "hodăi".

The border constructions and facilities used especially in the spring and autumn, rarely in the winter, have a stable character, permanently being relieved of the agricultural conjunctures that would require their periodic relocation depending on the harvest stages of the various crops.

The mountain sheepfolds of the communities on the Argeş valley have preserved a unitary character in terms of the building structure and the location, in relation to them, of the "strungă" - sheep pen with the "comarnic" (shelter for milking). Most sheepfolds have three rooms with well-defined purposes (the boiler room, the "curători" room – room for fresh sheep cheese and the "burduși" room – room for salted cheese put in the sheep bellows). The sheep pen and the milking shelter are located separately from the sheepfold building, at a distance of several tens of meters from it. These planimetric elements bring the sheepfold of the "argeșeni" – inhabitants from Argeş area closer to that of the "poienari" – inhabitants from Mărginimea Sibiului area and distinguish it from the sheepfolds of the "bârsani" – inhabitants from Țara Bârsei area and those of the "brăneni" – inhabitants from Bran area.

The location of the mountain sheepfolds was made taking into account the needs of lactating sheep and the resources necessary for milk processing (water, firewood), but also the environmental conditions (the frequency of avalanches in the area), so that most of the mountain sheepfolds in the studied area are found at the upper limit of coniferous forest.

In order to graze the barren sheep, in the highest areas of the alpine meadows, rudimentary, small-sized shelters were built from stone slabs, where the shepherds stored their necessities of life.

The inventory of the sheepfold shows obvious similarities with that characteristic of other areas and other systems of sheep farming in terms of the pieces with strictly pastoral use, their morphology being mainly the result of the function for which they were designed, but different elements related to the specific way of milk processing at the mountain sheepfold appear.

The zonal corpus of pastoral techniques (care techniques, selection techniques and exploitation techniques) is also unitary (a natural fact for localities that belong to the same ethnographic

areas) but also presents a series of common aspects with other Romanian areas of sheep breeding practice.

Among these techniques are those related to the milk preparation, which result in the production of bellows cheese and salted cheese, specific products of sheep from the south of Transylvania, whether of the pendular or transhumant type, products that lend themselves to long-term preservation, storage and transport in the conditions of the mountain paths. The common element regarding the milk processing in the Carpathian mountain herds, also present in the area researched by us, is the daily rhythmicity with which the stages of the technical process are carried out, rhythmicity dictated by the large number of lactating sheep and the technical impossibility of preserving raw milk. The technique of obtaining bellows cheese in the Argeş valley is similar to that used in Mărginimea Sibiului area and in Țara Făgăraşului area, the cheese being pressed and dried on racks, but it differs in the fermentation stage from that used by the "bârsani", "brăneni" and the shepherds from the east of Muscel area who use stave vessels for leavening.

The main products obtained at the mountain sheepfold in Argeş are the bellows cheese, the curd and the butter, in the spring the "telemea" (cheese made from well-squeezed cheese) is also prepared.

From a social point of view, the type of owners' organization is the one of a pastoral association, with the main criterion being the neighbourhood of the owned lands, so as a rule, macro-associations are established in villages, being represented by a sheepfold administrator. Each macro-association sends its herds to the mountain it preserves by tradition and hires its pastoral staff. The principle of distribution of expenses and income between owners is much simpler than in those based on the local-agricultural systems of sheep exploitation, both products and costs being calculated "per sheep". This way of owners' participation to the benefits is one imposed by the unpredictable conditions characteristic to the alpine climate with decisive influences on milk production and assigns all the risk to the owners.

Since the amounts of cheese and curd received by each sheep owner do not depend on the productivity of their own sheep, the "per animal" distribution system does not encourage the selection of specimens based on milk production.

From the analysis of the pastoral calendar, of the pastoral techniques and of the principles that are the basis of the pastoral associations, it is concluded that although the obtaining of dairy products and their fair distribution remains at the centre of the process of capitalizing on the specific productive potential of sheep herds (as it happens throughout the entire Romanian space), the orientation towards the valorisation of lambs for meat gradually left its mark on the practice of sheep farming practice in the upper valley of Argeş.

The organization of the pastoral staff that serves the herd of a village is uniform for all the researched localities and it is characterized by a strict hierarchy as well as by the ban on women working in the sheepfold, a characteristic by which, from a social point of view, the shepherd from Arges Valley is approaching one from Țara Făgăraşului and Țara Bârsei, moving away from the sheepfold organisation specific to the “poienari” and “jinari” from Mărginimea Sibiului area.

At the top of the pastoral hierarchy is the shepherd, he leads the sheepfold, organizes grazing and prepares the sheepfold products. If the number of lactating sheep is large, a helper is also employed at the sheepfold. The shepherds, usually one for every 200 sheep, are responsible for guarding the herds and milking the sheep. The “strungar” is the one who helps the shepherd with the works at sheepfold and leads the sheep to the doors of the shelter for milking, he having the lowest "rank" in the shepherd hierarchy.

The status of the pastoral staff is determined by their possibility to influence the economic results obtained by the owners from the exploitation of the sheep flocks, by the limited possibilities of control that the owners have regarding the activity at the sheepfold and by the origin of the members of this staff, which is in most cases intra-community. Under these conditions, it is difficult to define the image enjoyed by shepherds of various degrees in the village communities to which they belong and which they serve, being most of the time a mixture of admiration and suspicion. We can rather speak of the perception that the community has in relation to a certain shepherd, and here the individual professional performances are decisive, from which the degree of satisfaction of the associated owners derives.

The active repertoire of magical beliefs and practices is a relatively brief one at the time of our research, the decisive moments of the pastoral calendar being linked to certain Christian holidays and poorly marked ritually.

The professional identity of the "professional" shepherds voluntarily marked by them until the end of the last millennium merged, unconsciously in the last part of the mentioned period, with that of "ungurean" and was shown through a series of elements of traditional costume and personal inventory - the "ungurean" hat, the blanket and the shepherd's staff.

Key words: EMIGRATION, SHEPHERDING, ARGES, PASTURE, ALPINE, SHEEPFOLD, TRANSYLVANIA, PENDULAR

CONTENT

INTRODUCTION 5

METHODOLOGICAL PROBLEMS REGARDING THE RESEARCH AND THE TYPOLOGY OF THE ROMANIAN PASTORAL PHENOMENON. CONSIDERATIONS REGARDING THE HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM. 13

EMIGRATION OF THE SOUTHERN TRANSYLVANIAN INHABITANTS 31

Bibliographic references from the 20th century regarding emigration 32

Space-time context 38

Administrative organization of the emigrants' area of origin 39

Administrative-territorial organization of the area south of the Carpathians, where the Transylvanian emigrants settled. 40

Border Line 42

Main factors that determined the emigration process 44

Historical causes that determined the emigration 45

Favorable fiscal and administrative conditions offered by the Romanian Principalities to the Transylvanian emigrants 63

SPACE COORDINATE 71

Attestations 72

Organization of the pastoral space. 78

Qualities of the pastoral land fund 87

Use of the rural pastoral space. Pastoral potential of different land types 89

Pastures 95

Spring pastures 96

Summer pastures 98

Meadows 104

Arable land 106

TIME COORDINATE 110

Pastoral calendar 110

Pastoral journal 117

SOCIAL COORDINATE 121

Economic relations between the spring shepherd and the owner 124

Relationships between the sheep owners and the pastoral staff 126

Relationships established between the members of the pastoral staff. 137

Daily life in the sheepfold 141

Food 141

Sleeping 143

Hygiene in the sheepfold 143

Clothing and personal belongings 145

The figure of the shepherd in the collective mentality of the Argeş Valley communities. 148

FUNCTIONAL COORDINATE 153

Pastoral facilities 154

Facilities within the household 154

Facilities and constructions in the field 155

Summer constructions and facilities. Alpine sheepfold 162

Constructions for the flock of infertile sheep 168

Pastoral inventory 169

Pastoral inventory related to obtaining and processing milk 169

Milking pot 169

Curdling pot 172

Sieve 173

“Sidila” 173

“Crinta” 174

Cauldron 175

Spoon for making “urda” 175

Pots for obtaining butter 176

Pots and utensils for making cheese 176

Pastoral inventory of the daily life in the sheepfold 176

Pastoral knowledge and techniques 177

Knowledge and techniques of raising and caring for flocks of sheep. 178

Sheep feeding techniques 178

Traditional sheep breeding and selection techniques 189

Traditional herd guarding techniques 193

Pastoral veterinary techniques 196

Knowledge and techniques of sheep exploitation 200

Wool production technique. Haircut 200

Obtaining and preparing milk techniques 202

Milking 202

Milk processing 204

Meat preparation 214

Sheep marking 215

SPIRITUAL COORDINATE 218

ECONOMIC COORDINATE 224

CONCLUSIONS 231

BIBLIOGRAPHY 237

APPENDICES 259

LIST OF INFORMANTS 259

GLOSSARY OF TERMS 261

DOCUMENTS REGARDING THE SHEPHERD IN THE ARGES VALLEY 269

MANUSCRIPT 279

PHOTOGRAPHS 288

OWNER'S MARK FOR SHEEP MARKING 314

BIBLIOGRAFIE

SURSE PRIMARE

BOGDAN, Ioan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, vol.1: 1413-1508, București, Editura, 1905

Codul silvic - Legea nr. 46 din 27 martie 2008

Corpus Iuris Hungarici, I, Budapest, 1899

DOCUMENTA Romaniae Historica, Seria B, Țara Românească. Volumul 1 (1247-1500), București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966; Volumul II (1501-1525), București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1972; Volumul IV (1536-1550), București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981; Volumul VI (1566-1570), Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985

DOCUMENTE privind istoria României, C, Transilvania, Veacul XI, XII și XIII. vol. I (1075-1250), București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1951; B. Țara Românească, Veacul XVI, vol. II (1526-1530), București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1951; Vol. III (1551-1570), București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1952

FLOROIU, Gheorghe (Comuna Corbeni, Sat Bucșenești), *Răscolind cenușa din Vatra Strămoșească sau monografia satului meu*, III, 1986, în manuscris (transcris de profesor Gheorghe Ologu – Comuna Corbi, Sat Stănești)

HURMUZAKI, Eudoxiu de, *Documente privitoare la istoria românilor*. Vol. 15. Partea 1-2: *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelene : (Bistrița, Brașov, Sibiu) / publicate după copiile Academiei Române de N. Iorga*, București, Atelierele Grafice Socec & Comp, 1911-1913, Partea 1 : 1358-1600; Partea 2 : 1601-1825

MONUMENTA Comitalia regni Transylvaniae. Erdélyi országgyűlési emlékek, I, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó Hivatala, 1875

MONUMENTA Hungariae Historica 2. Scriptores 24, Budapesta, 1873

PRIMĂRIA Albeștii de Argeș, *Ancheta Agricolă pentru comuna Albeștii de Argeș anul 1941*

SERVICIUL Arhive Naționale Istorice Centrale, (C.D.), Ms.2, f.15 („Însemnare de plaiuri ce sunt prin județe”)

SERVICIUL Arhive Naționale Istorice Centrale, Ministerul Agriculturii, Direcția Cadastru, vol. I :Exproprieri din județele Argeș Covurlui (1919-1920), Inv. 1100

d. 5/1930-1931, d. 43/1930-1943, d. 46/1930-1946 d. 47/1930, d. 53/1926-1943 d. 54/1919-1922, d. 65/1922-1943, d. 94/1935-1943, d. 170/1923-1933, d. 171/1933-1943, d. 172/1933, d. 173/1933-1945, d. 174/1933-1943, d. 175/1933-1943, d. 177/1933-1945, d. 180/1933-1943, d. 181/1942-1945, d. 247/1920-1945, d. 248/1926-1943, d. 249/1933-1940, d. 250/1930, d. 252/1937-1943, d. 255/1936-1943, d. 256/1930, d. 257/1943, d.258/1938-1945, d. 260/1940-1942, d. 271/1927-1945

VERESS, Andrei, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, vol. II, *Acte și scrisori (1573–1584)*, București, Editura Cartea Românească, 1930, 354 p.

SURSE SECUNDARE

MONOGRAFII

ACHIM, Viorel, *Politica sud-estică a regatului ungar sub ultimii Arpadieni*, București, Editura Enciclopedică, 2008

ARSENESCU Ion, *Cronica de la Berindești*, Timișoara, Editura Artpres, 2012

AVRAM, Mihaela, *Valea Argeșului : Toponimie și geografie*, București, Editura Elisavaras, 2020

BĂLAN, Ioan, Dan, *Măsuratul oilor*, Petrița, Editura Confluente, 2007

BĂRBOI, Constanța, *Onomastică și istorie. Comuna Rucăr-județul Argeș, Rucăr-Făgăraș, Soveja, Rucăreni-Dragoslaveni*, Ed. a III-a, București, Editura Universitară, 2009

BĂRBULESCU, Constantin, *Pășunile munților înalți*, București, Editura Ceres, 1983

BUDRALĂ, Dumitru, STERP, Maria, *Ultimii păstori*, Sibiu, Editura Astra Museum, 2006

BUTURĂ, Valer, *Etnografia poporului român*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978

CÂNDEA, Melinda, *Studiu de geografie umană. Carpații Meridionali în sistemul montan românesc*, București, Editura Universității, 1996

COCEAN, Pompei, „Țările”, *regiuni geografice și spații mentale*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2011

COMAN Marian, *Putere și teritoriu. Țara Românească medievală (secolele XIV-XVI)*, Iași, Editura Polirom, 2013

CONEA Ion, *Cel dintâi hotar politic pe creasta munților Olteniei (1520). Prima lui transpunere cartografică*, București, 1938

CONSTANTINESCU MIRCEȘTI, C., *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și în Țara Românească, în secolele XVIII-XIX*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976

CONSTANTINESCU, Grigore, *Corbi-Muscel. Monografie etnoculturală*, Pitești, s.n., 2006

COSMA, Ela, *Ideea de întemeiere în cultura populară românească*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000

DĂNULEȚ, Ion, *Incursiune în istoria păstoritului*, Râmnicu Vâlcea, Editura Adrianso, 2006

DENSUȘIANU, Ovid, *Păstoritul la popoarele romanice. Însemnătatea lui lingvistică și etnografică*, București, Editura „Vieței Nouă”, 1913

DJUVARA, Neagu, *Thocomerius-Negru Vodă : un voivod de origine cumană la începuturile Țării Românești : cum a purces întemeierea primului stat medieval românesc dinainte de "descălecătoare" și până la așezarea Mitropoliei Ungrovlahiei la Argeș : noi interpretări*, Ed. a 2-a rev. și adăug, București, Humanitas, 2007

DRAGOMIR, Nicolae, *Oierii mărgineni*, ediție îngrijită și studiu istorico-etnografic de Alexandru Păcurar, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014

DUMITRAȘCU-JIPA, A., Nistor, N., *Sibiul și ținutul în lumina istoriei*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1976

FISCHER-GALAȚI, Stephen, Giurescu, Dinu C., Pop, Ioan Aurel, Andreescu, Ștefan, *O istorie a românilor : studii critice*, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Română : Centrul de Studii Transilvane, 1998

FLORESCU, Florea Bobu, Petrescu, Paul, Stahl, Paul, *Arta populară din zonele Argeș și Muscel*, GEORGEONI, Alexandru I., *Contribuțiuni la păstoritul în Maramureș*, București, Tipografia. I. N. Copuzeanu, 1936

GÂLCĂ Mircea, PINTILIE Dan, PRIBEAGU Lucian, *Studii și comunicări*, Curtea de Argeș, Editura Coresi, 1987

GÉRAUD, Marie-Odile, Leservoisier, Olivier, Pottier, Richard, *Noțiunile-cheie ale etnologiei. Analize și texte*, București, Editura Polirom, 2001

GOIA, Ioan Augustin, *Economie rurală tradițională din nord-vestul Transilvaniei, Coordonate ale sistemului local-agricol de creștere a ovinelor (sec XII-XX)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012

HERSENI, Traian, *Probleme de sociologie pastorală*, București, Institutul de Științe Sociale al României, 1941

HOLBAN, Maria, *Din cronică relațiilor româno-ungare în secolele XIII-XIV*, București, 1981

IORDACHE, Gheorghe, *Ocupații tradiționale pe teritoriul României. Studiu etnologic*, vol. I, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1985; vol. II, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1986

IORGA, Nicolae, *Brașovul și românii : scrisori și lămuriri*, București, Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1905

JIGA, ILIESCU, Laura, *Structuri mentale carpatice. Narațiuni, ritualuri, ceremonialuri, habitat la comunitățile locale*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, 2013

LIANU, Constantin, *Monografia comunei Novaci-Gorj, Târgul Jiu*, Institutul de Arte Grafice „Nicu D Miloșescu”, 1935

LUKÁCS Antal, *Țara Făgărașului în Evul Mediu (secolele XIII–XVI)*, București, Editura Enciclopedică, 1999

MALINOWSKI, Bronisław, *Argonauts of the Western Pacific. An Account of Native Enterprise and Adventure in the Arhipelagoes of Melanesian New Guinea*. London: Routledge & Kegan Paul, 1960

MANOLESCU, Radu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (secolele XIV-XVI)*, București, Editura Științifică, 1965

MARINOIU, Costea, *Toponimia Țării Loviștei*, București, Editura Vestala, 2001

MARUȘCA Teodor, Mocanu Vasile, Haș Emil C., *Ghid de întocmire a amenajamentelor pastorale*, Brașov, Editura Capolavoro, 2014

MARUȘCA, Teodor, *Recurs la tradiția satului. Opinii agrosilvopastorale*, vol. I, Brașov, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2012; *Însemnări și mărturii agrosilvopastorale*, vol. II, Brașov, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2015

MATEIU, Lucian, Palicica, Radu, *Oieritul la români*, Timișoara, Editura Orizonturi Universitare, 2011

METEȘ, Ștefan, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX. (Cercetări de demografie istorică)*, București, Editura științifică, 1971

METEȘ, Ștefan, *Păstori ardeleni în Principatele Române*, Arad, Editura Librăriei Diecezane din Arad, 1925

METEȘ, Ștefan, *Relațiile comerciale ale Țării-Românești cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea*, Sibiu, Editura, 1920

NICOLESCU Camelia; Grecu, Marius; Grecu, Ion Gh., *Sate argeșene*, Craiova, Editura Universitară, 2012

NISTOR, Ion Silviu, *Comuna și Județul. Evoluție istorică*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 2000

OȚEL, Ion, *Cercetări asupra păstoritului în Vrancea*, București, Tipografia. I. N. Copuzeanu, 1936

PAMFILE, Tudor, *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări după datinile și credințele poporului român*, București, Editura Saeculum I.O., 1999

PAPACOSTEA, Șerban, *Geneza statului în evul mediu românesc : studii critice*, ed. adăug., București, Editura Corint, 1999

PĂTRAȘCU, Marian, DANEȘ, Nicolae, *Monografia comunei Căineni, județul Vâlcea*, Râmnicu Vâlcea, Editura Fortuna, 2008

POP, Ioan-Aurel, *Istoria, adevărul și miturile : note de lectură*, București, Editura Enciclopedică, 2002

POP, Ioan-Aurel, *Românii și maghiarii în secolele IX-XIV. Geneza statului medieval în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1996

POPA, Lăcrămioara Florinela *Migrațiile transilvănene în Subcarpații getici. Studii de geografie istorică*. Teză de doctorat, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie, Cluj-Napoca, 2012

POPESCU-SIRETEANU, Ion, *Chestionar păstoresc*, Pitești, Editura Tiparg, 2013

PRODAN, David, *Transilvania și iar Transilvania*, București, Editura Enciclopedică, 1991

RADU, Gheorghe, *Contribuții la studiul stânelor din România*, București, 1935

RÂMNEANȚU, Petru, *Problema iradierii românilor din Transilvania în Principatele Române*, Cluj, Tipografia „Cartea Românească”, 1946

SIMIONESCU, Paul, *Etnoistoria. Convergență interdisciplinară*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania 1983

STAHL, Paul H., *Case și acareturi din Mărginimea Sibiului, 1935-1938*, București, Editura Paideia, 2005

STANCIU, Mirela (coord.), *Studiu privind stâna, produsele și subprodusele tradiționale de stână din arealul rural montan*, Sibiu, Editura Universității din Sibiu, 2010

STOICA, Leontin, Cârjan, Marius, Radu, Aurel, *Comuna Corbi, județul Argeș. Istorie, tradiții și contemporaneitate*, s.l., Editura Ordesoss, 2020

STROE Ion, STROE Steluța, *Obiceiuri de peste an din județul Argeș*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005

TEODORESCU Nicolae Gh., *Pe Argeș în sus. Oești Din hronicul satului*, București, Editura Litera, 1988

TOTOIANU, Radu, *Păstoritul în Mărginimea Sebeșului*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2021

ȚINTATU-COMĂNESCU, Elena-Cremona, *Migrațiile interne și enclavele culturale*, Pitești, Editura Tiparg, 2009

ȚIPLIC, Ioan Marian, *Organizarea defensivă a Transilvaniei în Evul Mediu*, București, Editura Militară, 2006

URSACHE, Vasile, *Pe-un picior de plai... Despre plaiurile Țării Românești la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, București, Editura M.A.I., 2006

VÂLSAN, George, *Studii antropogeografice, etnografice și geopolitice*, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2001

VLAD, Matei D., *Colonizarea rurală în Țara Românească și Moldova*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1973

VLĂDUȚIU, Ion, *Etnografia românească. Istoric. Cultura materială. Obiceiuri*, București, Editura Științifică, 1973

VUIA, Romulus, *Tipuri de păstorit la români (Sec XIX. - Începutul Sec .XX)*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964

VOLUME

IORGA, Nicolae, *Din istoria Românilor în chipuri și icoane*, vol. 3, *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc*, București, Editura Minerva, 1906

RUSSO, D., *Studii istorice greco-romane*, vol. 1, București, Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II, 1939

VUIA, Romulus, *Studii de etnografie și folclor*, vol. II, București, Editura Minerva, 1980

STUDII ȘI ARTICOLE

„Hrisov de la Neagoe Basarab”, în *Arhivele Olteniei*, V, nr. 25-26, 1926

ADAM, Ioan, „Ardelenii în România. Transilvănenii și mocanii în Dobrogea”, în *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, anul LXXIV, nr.116, 1911

ALBOIU Mircea, „Antroponime gorjenești de origine transilvăneană și importanța lor istorică” în *Apulum. Arheologie-istorie-etnografie*, vol. XXVI, Alba Iulia, 1989

ANDRON, Ioan-George, Braga, Diana, „Urmele mocanilor săceleni în Dobrogea”, în *Obârșia mioriței. Moment întru perenizarea sufletului românesc*, Cașin, Editura Magic Print, 2016

ARHIRE Dan, „Mocanii. Transhumanța în Dobrogea”, în *Dobrogea. Revistă de cultură și artă tradiționale*, nr.1, Tulcea, 2018

ARMĂȘESCU, Ioana, „Ocupații tradiționale, meșteșuguri și industrii complementare într-o localitate pastorală din Subcarpații Olteniei (sec XVIII-XX), în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1999

AYNAUD, Jean –Marie, „La pastoralisme, une pratique agricole traditionnelle commune au Pays Basque et au Banat în *Memoria Satului Românesc*, 10, Timișoara, 2012

BARBU, I. Al., „Focul lui Sumedru”, în *Astra. Lunar politic-cultural-social*, Anul VII, nr.11, Brașov, 1972

BĂISAN, Nicuța, „Activitatea pastorală din România față în față cu legile autohtone și comunitare”, în *Un fenomen numit „Festivalul Păstoritului”*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2017

BĂLTEANU, Dan, Grigorescu, Ines, Micu, Mihai, Popovici, Elena-Ana, Călin, Dănuț, „Sheep Transhumance from Tradition to Modern Challenges”, în *Change of Sheep Transhumance in South of East Europe*, editor Kazuko Urushibara-Yoshino, Departament of Geography, Hosei University, Tokio, 2013

BĂNĂȚEANU, Tancred, Formagiu, Hedvig, „Gluga-piesă de costum popular românesc-o problemă de paleo-etnologie și de supraviețuire etno-culturală”, în *Memoriile Comisiei de Folclor*, tomul III (1989), București, Editura Academiei Române, 1993

BOAGIU, Gabriela, „Memorie identitară și reactualizări folclorice în satul Arefu din județul Argeș” în *Studii de etnologie*, Craiova, Editura Alma, 2010

BOAMFĂ, Ionel, „Spatial Distribution of Pastoral Activities in Romania Based on Antroponimy”, în *Analele Universității din Craiova. Seria Geografie*, volumul XIV, 2011, p.70-89

BOROȘ, Teodor Ștefan, „Construcțiile pastorale din zona de fâneață. Bazinul superior al Râului Argeș”, în *Cibinium*, XVI, Sibiu, 2016

BUCUR, Corneliu, „Direcții ale demografiei istorice românești: transhumanța pastorală”, în *Revista de istorie*, tom 31, nr.12, 1978

BUCUR, Corneliu, „Invariantă și variabilitate în păstoritul tradițional (despre momentul apariției, cauzele și caracterul transhumanței pastorale a românilor)”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, X, Cluj, 1978

BUCUR, Corneliu, „Transhumanța românilor între legendă și adevăr istoric. Pledoarie pentru o abordare modernă a istoriei civilizației europene”, în *Biharea. Culegere de studii și materiale de etnografie și artă*, XVIII, Oradea, 1991

CANCEL, Petru, „Păstoritul la poporul român. Precizări etnografico-istorice cu prilejul apariției studiului d. O Densușianu: «Păstoritul la popoarele romanice»”, în *Convorbiri Literare*, XLVII, nr.9, 1913

- CAPIDAN, Theodor, „Raporturile lingvistice slavo-române. Influența română asupra limbii bulgare”, în *Dacoromania. Buletinul „Muzeului Limbii Române”*, Anul IV, 1924-1926, Cluj, 1927
- CARAMELEA, Vasile, „Considerații demografic-antropologice asupra migrațiilor populației din Mărginimea Sibiului . Rezultatele cercetării din satul Tilișca”, în *Probleme de antropologie*, vol. VI, 1, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1961
- CĂNURECI, Irinel, „Pe urmele transumanței-Pădurenii din Oltenia, în *Litua. Studii și cercetări*, XVII, Târgul Jiu, Muzeul Județean Gorj ”Alexandru Ștefulescu”, 2015
- CEANĂ, Ion, „Drumuri comerciale de pământ și toponimele lor în zona de sus a județului Argeș”, în *Argesis. Studii și Comunicări*, tom IV, Pitești, 1972
- CELAC, Ion, „Termeni pentru instrumente păstorești”, în *Analele Universității Ovidius din Constanța. Seria Filologie*, XXVII (2), 2016
- CHELCEA, Ion, „Focul lui Sumedru - cu privire specială la zona Muscel și Dâmbovița”, în *Valachica. Studii și cercetări de istorie a culturii*, 10-11, Târgoviște, 1978
- CHIRIȚĂ, Mihai, „Ungurenii în Țara Românească”, în *Litua. Studii și cercetări*, VII, Târgul Jiu, Muzeul Județean Gorj ”Alexandru Ștefulescu”, 1997
- CONEA, Ion, „Din geografia istorică și umană a Carpaților. Nedei, păstori, nume de munți”, în *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tomul LV, (1936), București, 1937
- CONEA, Ion, „Margini și Mărgineni”, în *Comunicări de geografie*, vol. III, București, 1965
- CONEA, Ion, „Pe urmele descălecatului din sud. Satele de ungureni din Oltenia Subcarpatică”, în *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tomul LVIII (1939), București
- CONEA, Ion, „Profile toponimice din Carpații Meridionali”, în *Probleme de geografie*, vol. II, București, 1955
- CONEA, Ion, „Totta Transilvania ad nos venit”, în *Geo-politica și geo-istoria*, vol. II, București, Societatea Română de Statistică, 1942
- CONEA, Ion, „Țara Loviștei. Studiu de geografie istorică”, în *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tomul LIII (1934), București, 1935
- CONSTANTIN, Marin, „Om, turme de oi și prădători în practica transumanței din Mărginimea Sibiului”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei*, XX, Iași, 2020
- CONSTANTIN, Marin, „Transhumance et migration en Roumanie au vigtieme siècle”, în *Etudes Roumaines et Aroumaines*, vol. IX, București, Institutul de Studii Sud-Est Europene, 2005
- CRISTOCEA, Spiridon, „Bisericile și slujitorii lor din fostul județ Argeș în catagrafia din 1833”, în *Argesis. Studii și Comunicări*, Seria istorie, XXII, Muzeul Județean Argeș Pitești, 2013

- CRISTOCEA, Spiridon, „Județul Argeș oglindit în Catagrafia din 1832”. În: *Argesis. Studii și Comunicări*, Seria istorie, VII, Pitești, Muzeul Județean Argeș, 1995
- CRUCEANĂ, Ion, „Drumul oii și alte drumuri moarte pe meleagurile argeșene. Istoric și toponimie”, în *Argesis. Studii și Comunicări*. Seria Istorie, VIII, Pitești, Muzeul Județean Argeș, 1999
- David Lucian, „Organizarea stânei în culoarul Rucăr-Bran, în *Studii și comunicări de etnologie*, tom. XXX, Sibiu, 2016
- DAVID, Lucian, „Focul lui Sumedru. Studiu de caz-comuna Rucăr, jud. Argeș”. În *Etnologica*, volum colectiv coordonat de Nicoleta Coatu, București, Editura Paideea, 2002,
- DAVID, Lucian, „Pastoral landscape in the Rucăr-Bran Corridor. Sheepfold Dynamics”, în *Revista de Etnografie și Folclor*, Serie nouă, 1-2, 2015
- DECEI, Aurel, „Contribution à l'étude de la situation politique des Roumains de Transylvanie au XIII et au XIV siècle”, în *Revue de Transylvanie*, 6, 2/1940
- DENSUȘIANU, Ovid, „Păstoritul la popoarele romanice. Însemnătatea lui lingvistică și etnografică”, în *Vieața nouă*, 8, nr. 20, 1912, pp.353-359; nr. 21, pp.369-374; nr. 22, pp.385-390; nr.23, pp.407-413; nr. 24, pp.428-434; 1913, extras din „Vieața nouă”, București, Editura „Vieței Nouă”
- DIACONU, Ion, „Păstoritul în Vrancea”, în *Grai și suflet. Revista Institutului de Filologie și Folclor*, Anul IV (2), București, Atelierele Socec&Co, 1930
- DOBOȘI, Alexandru, „Datul oilor (Quinquagesima ovium) un capitol din istoria economică a românilor din Transilvania”, în *Academia Română. Studii și Cercetări*, vol. XXVIII, București, Editura Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului 1937
- DONAT Ion, „Hotarele Olteniei”, în *Arhivele Olteniei*, XVI, nr. 92-94, 1937
- DONAT, Ion, „Păstoritul românesc și problemele sale”, în *Studii. Revistă de istorie*, tom XIX, nr.2, 1966
- DRAGOMIR, Nicolae, „Din trecutul oierilor mărgineni din Șăliște și comunele din jur”, în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, vol. II, 1924-1925, Cluj, Tipografia Ardealul, 1926
- DUCAN, Cornel, „Ciobanii Ungureni din Țara Loviștei și calendarele păstorești”, în *Datina*, anul II, nr. 33, Constanța, 2003
- DUNĂRE Nicolae, „La trépanation, une pratique chirurgicale empirique dans la vie pastorale des peuples carpatobalkaniques”, în Nicolae Dunăre, Maria, Bocșe, Tiberiu Graur, Iuliana Șovrea (coord.), *Probleme de etnologie medicală. Lucrările simpozionului de etnologie medicală, 27-28 mai 1972*, Cluj, 1974
- DUNĂRE, Nicolae, „Influențe reciproce în portul și textilele populare de pe ambele versante ale Carpaților Meridionali”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1959-1961*, Cluj, 1963

DUNĂRE, Nicolae, „Milchprodukte im rumänischen Hirtenweswn”, în *Viehwirtschaft und Hirtenkultur*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969

DUNĂRE, Nicolae, „Păstoritul de pendulare dublă pe teritoriul României”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1965-1967*, Cluj, 1969

DUNĂRE, Nicolae, „Problema cercetării etnografice a păstoritului”, în *Studii și cercetări de istorie*, anul VII, nr. 1-4, Cluj, 1966

DUNĂRE, Nicolae, „Relațiile etnografice între ținuturile de pe ambele versante ale Carpaților”, în *Studii și cercetări de istoria artei*, anul X, nr.1, București, 1963

EFTIMIU Elena, „Granița Țării Românești cu Ardealul la 1520”, în *Arhivele Olteniei*, VI, nr. 29-30,1927

GHERGHEL, Marius, „Construcții pastorale din piatră din zona alpină-Vârciorova”, în *Cibinium*, 2001-2005, Sibiu, 2006

GIUGLEA Gheorghe, „Cuvinte și lucruri” în *Dacoromania. Buletinul „Muzeului Limbii Române”*, Anul III, 1923, Cluj, 1924

GRIGORESCU, Ines, „History of the original areas of transhumance in Romania”, în *Changing Social Condition and their Impacts on Sheep Transhumance in Romania and Bulgaria*, editor Kazuko Urushibara-Yoshino, Departament of Geography, Hosei University, 2010

GUSTI, Dimitrie, „Sociologia monografică, știință a realității sociale”, în Dimitrie Gusti, Traian Herseni, Henri H. Stahl, *Monografia-Teorie și metodă*, București, Editura Paideia, 1999

HERSENI, Traian, „Stâna din Munții Făgărașului”, în *Boabe de grâu : revistă lunară ilustrată de cultură*, Anul V, nr 6, București, 1934

HERSENI, Traian, „Stâni nerejene” în *Sociologie Românească*, Anul I, Nr. 7-9, București, 1936

IONESCU, Cornelia, M., „Ungurenii de la Vaideeni-Vâlcea”, în *Sociologie românească*, anul II, nr.11-12, București, 1937

JULER; Caroline, „După coada oilor: long-distance transhumance and its survival in Romania” în *Pastoralism: Research, Policy and Practice*, vol. 4, no.4, 2014

KESZI KOVÁCS László „Beiträge zur Frage der Esztena Genossenschaften in der Siebenbürger Heide” in *Viehzucht und Hirtenleben in Ostmitteleuropa*, Budapest, Verlag der Ungarischen Akademie der Wissenschaft, 1961

KOPCZYNSKA-JAWORSKA, Bronislawa, „Gebrühte Schafkäse” in den Karpaten, in *Viehwirtschaft und Hirtenkultur*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969

KOPCZYNSKA-JAWORSKA, Bronisława, „Une spécialité de l'économie laitière dans les Carpates. Le fromage échaudé et fumé „Oscypek”, în *Des Bergeres en Europe, Pratiques, rites, représentations*, Paris, L'Harmattan, 2012

MARINESCU, Gheorghe, „Câteva observări asupra stânelor și colibelor din Parâng”, în *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tomul LI (1932), București, Atelierele Grafice Socec&Co., 1933

MARTONNE, Emmanuel de, „La Vie pastorale et la transhumance dans les Karpates méridionales, leur importance géographique et historique”, în *Zu Friedrich Ratzels Gedächtnis*, Leipzig, 1904

MEHEDINȚI, Simion, „Die rumänische Steppe, eine anthropogeographische Skizze”, în *Zu Friedrich Ratzels Gedächtnis*, Leipzig, 1904

MERTENS, Annette, Huband, Sally, „Romanian transhumance-the past, the present and the future scenarios” în *Transhumance and Biodiversity in European Mountains*, edited by: R.G.H. Bunce, M. Pérez-Soba, Rob H.G. Jogman, A.Gómez Sal, Felix Herzog and I Austad, Wageningen, 2004

METEȘ, Ștefan, „Din vieța păstorilor ardeleni în Principatele Române”, extras din *Anuarul Institutului de Istorie Națională pe anul 1924*, Cluj, 1925

METEȘ Ștefan, „Păstori ardeleni în principatele române”, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională, III (1924-1925)*, Cluj, 1926

METEȘ, Ștefan, „Situația economică a românilor din Țara Făgărașului”, volumul I, CXI, (Publicațiile Arhivelor Statului din Cluj), Cluj, 1935

MICU, Cristian, „Dimensiunea temporală a sistemului montan-pendulator de creștere a oilor pe Valea Argeșului”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 2018

MICU Cristian, „Păstoritul pe Valea Argeșului – coordonate spațiale” în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj Napoca, 2020

MIHĂILESCU, Vintilă, „Harta austriacă din 1791”, în *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tom. XLVII(1928), București, 1929

MOCIOI, Ion, „Agricultori și păstori imigrați în Oltenia subcarpatică”, în *Litua. Studii și cercetări*, XIV, Târgul Jiu, 2012

MOHOR, Ioan, „Stâni ale vaideenilor în Munții Parâng și Căpățâni pe la 1930”, în *Strunga*, nr. 1, octombrie-decembrie, București, 2012

MOISE, Ilie, „Roiri mărginene: Galeșul de Argeș-considerații etnologice”, în *Studii și Comunicări de Etnologie*, tom. XXI, Sibiu, 2007

MOISIL, Iuliu, „Românii ardeleni din vechiul Regat și activitatea lor până la războiul întregirii neamului”, în *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul. 1918-1928. Întregiri, Îndreptări, Indice*, vol. III, București, 1929

- MORARIU, Tiberiu, „Stâne în Carpații României”, în *Știință și progres*, Anul IX, nr. 5-6, 1944
- MORARU, Tiberiu, „Vieța pastorală în Munții Rodnei”, în *Studii și cercetări geografice*, II, București, Societatea Regală Română de Geografie, 1937
- MURGESCU, Costin, „Drumul oilor”, în *Academica*, Anul I, nr.1-3, 1990
- NÄGLER, Thomas, „Amlașul și Făgărașul. De la feude ale Țării Românești la teritorii administrate de sași”, în *Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu*, 1, 1994
- NĂSTASE Anton, OSACHE Constantin George, „Modificări în toponimia așezărilor umane din zona subcarpatică dintre Dâmbovița și Topolog reflectată în documentele cartografice”, în *Comunicări de geografie*, vol. III, București, Editura Universității din București, 1999
- NEGULICI, Dorina, „Știri documentare privind păstoritul transhumant la sud și est de Carpați”, în *Cumidava*, XX, Brașov, 1996
- NISTOR, Ioan, „Emigrările de peste munți”, extras din *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice*, Seria II, tom XXXVII, 1915
- NOVAC Vasile, „Din viața și activitatea locuitorilor din plaiul Aref în perioada 1833-1838”, în: *Argesis. Studii și comunicări*, Seria istorie, tom XV, Pitești, Editura Ordesoss, 2006
- ONOIU, Georgiana, „Prestigiul unei străvechi ocupații-păstoritul-reflectat în portul popular”, în *Acta Musei Maramosiensis*, VII, Sighetul Marmației, 2009
- OPREANU, Sabin, „Contribuții la transhumanța din Carpații Orientali”, în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, vol. II, 1924-1925, Cluj, Tipografia Ardealul, 1926
- PANAITESCU, P.N., „Însemnătatea economică a Mocanilor în Istoria Țării Românești”, în *Observatorul Social-Economic. Revistă trimestrială de studii și anchete social-economice*, anul V, nr. 2, 3 și 4, aprilie-decembrie, Cluj, 1935
- PANDREA, Andrei, „Oaia, ciobanul și brânza. Considerații etno-lingvistice” în *Buletinul Bibliotecii Române. Studii și documente românești*, serie nouă, volumul XVII (XXI), 1992-1993, Institutul Român de Cercetări, Freiburg, Germania, 1993
- PAPACOSTEA, Șerban, „Întemeiere și descălecat în tradiția istorică a constituirii Țării Românești”, în: *Studii și Materiale de Istorie Medie (SMIM)*, nr. 9, 2001
- PAPACOSTEA, Șerban, „«Prima unire românească»: voievodatul de Argeș și Țara Severin,” în *Studii și Materiale de Istorie Medie (SMIM)*, nr. 27, 2010
- PAVELESCU, Amalia, „Conflict, agresivitate și dificultate în cadrul păstoritului transhumant din sudul Transilvaniei”, în *Studii și Comunicări de Etnologie*, tom. XXVI, Sibiu, 2012

PETRIȘOR, Marin, „Pastoral Terminology in Romanian”, în *Analele Universității din Craiova, Științe filologice*, anul VI, 1978

POP, Ioan-Aurel, „Elita românească din Transilvania în secolele XIII-XIV (origine, statut, evoluție)”, în Marius Diaconescu (coord.), *Nobilimea românească din Transilvania/ Az erdélyi román nemesség*, Satu Mare, 1997

POP, Ioan-Aurel, „Realități medievale românești din Țara Hațegului reliefate prin analiza diplomatică a unor documente din secolele XIV-XV”, în *Acta Musei Napocensis*, nr. 19, 1982

POP, Ioan-Aurel, „Statutul cnezilor supuși pe domeniile feudale din Transilvania în secolul al XIV-lea”, în Nicolae Edroiu, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor (coord.) *Civilizație medievală și modernă românească. Studii istorice*, Cluj-Napoca, 1985

POPA, Andra, „Drumurile transhumanței”, în *Astra*, anul V, numerele 1-2 (15-16), Sibiu, 2013

POPA, Constantin, „Stâna cu trei încăperi-Muntele Colții Giuvalei, jud. Argeș” în *Civilizație Milenară Românească în Muzeul Astra-Sibiu-Catalog-Ghid*, Sibiu, 1995

POPA, Lăcrămioara-Florinela, „Cauzele emigrării populației transilvănene în Subcarpații Getici” în *Geographia Napocensis*, anul III, Cluj-Napoca, 2009

POPA, Lăcrămioara-Florinela, „Tradiția și normele europene în activitatea pastorală din România”, în *Geographia Napocensis*, anul IV, Cluj-Napoca, 2010

POPESCU, Constantin, „Păstoritul în Țara Făgărașului între secolele XIV-XVIII” în *Cumidava*, VI, Brașov, 1973

POPESCU, Constantin, „Arhitectura tradițională din Munții Branului”, în *Cibinium*, Sibiu, 1969-1973

POPESCU, Mihai, „Mavrogheni și ciobanii ardeleni” în *Țara Bârsei*, anul IX, nr. 4-5, Brașov, 1937

POPESCU-SIRETEANU, Ion, „La Transhumance” în *Studii și cercetări de onomastică și lexicologie*, anul VII, nr. 1-2, Craiova, 2014

POPP, Mara N., „Asupra satelor de ungureni și pământeni”, în *Soveja. Revista Societății Studenților în Geografie*, anul IV, nr 1-2, București, 1932

POPP, Mara N., „Ciobănia la Ungureni din Dreapta Oltului”, în *Buletinul Societății Regale de Geografie*, tomul LI (1932) București, 1933

POPP, Mara N., „Considérations Générales sur la vie pastorale en Roumanie”, în *Revista Geografică Română*, anul IV, fasc. II-III, București, 1941

POPP, Mara N., „Contribuțiuni la vieața păstorească din Argeș și Muscel”, în *Buletinul Societății Regale de Geografie*, tom LII (1933), București, 1934

POPP, Mara N., „Drumul oilor pe valea Prahovei, Doftanei și Teleajenului”, în *Buletinul Societății Regale de Geografie*, tom XLVIII, (1929), București, 1930

POPP, Mara N., „Ungurenii”, în *Buletinul Societății Regale de Geografie*, tomul LXI, (1942), București, 1943

POZSONY, Ferencz, „Elevage ovin et fêtes de la Saint Elie du Pays Sicule en Transylvanie”, în *Des bergers en Europe. Pratiques, rites, représentations*, sous la direction de Jocelyne Bonet-Carbonell, Paris, Editura L`Harmattan, 2012

PRAHOVEANU, Ioan, „Credințe, obiceiuri și rânduiești pastorale” în *Caietele Folclorice Argeș*, XV-XVI, Pitești, 2012

PRAHOVEANU, Ioan, „Observații privind păstoritul la români”, în *Studii și Comunicări de Etnologie*, tom. XXIII, Sibiu, 2009

PRAHOVEANU, Ioan, „Prelucrarea laptelui în tehnici tradiționale la români”, în *Studii și Comunicări de Etnologie*, tom. XXI, Sibiu, 2007

PRAHOVEANU, Ioan, „Tipuri de păstorit la români”, în *Anuarul Muzeului Etnografic Reghin. Moșteniri culturale*, Târgu Mureș, 2013

RACOVITĂ, C. „Migrațiuni din Ardeal peste Carpați în lumina toponimiei” în *Geo-politica și geo-istoria*, anul II, București, 1942

RADU Gheorghe, *Contribuții la studiul stânelor din România*, (Biblioteca Zootehnică, nr. 18), București, Tipografia I.N. Compuzeanu, 1935

RADU, Gheorghe, „Păstoritul în Valea Doamnei”, în *Echipe studentești la sate Program de lucru și rezultate, Cartea Căminului Cultural*, I, (1934), București, Fundația Culturală Regală Principele Carol, 1935

RÂMNEȚEANU, Petru, „Problema iradierii românilor din Transilvania în Principatele Române”, Cluj, Tipografia „Cartea Românească”, 1946

RUSSU, I.I., „Din trecutul păstoritului românesc. Elementul autohton în terminologia pastorală”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei 1957-1958*, Cluj, 1958

SHIRASAKA, Shigeru, Urushibara-Yoshino, Kazuko, „Changes in Sheep Transhumance in Romania”, în *Changes of Sheep Transhumance in South of East Europe*, editor Kazuko Urushibara-Yoshino, Departament of Geography, Hosei University, Tokyo, 2013

STOICESCU, Nicolae, „«Descălecat» sau întemeiere? O veche preocupare a istoriografiei românești. Legendă și adevăr istoric”, în *Constituirea statelor feudale românești*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980

ȘIȘEȘTEAN Gheorghe, „Repere socio-etnologice în studiul formelor de proprietate”, în *Sociologie Rurală*, Editura Mica Valachie, București, 2011

ȘOTROPA, Virgil, „Bejenii în secolul al XVIII-lea”, în *Arhiva Someșană. Revistă istorico-culturală*, nr 16, Năsăud, 1932

ȘTEFĂNUCĂ, Sebastian, „Nativul și cercetătorul; problema co-participării științifice. O perspectivă locală asupra schimbării etno-sociale la Poiana Sibiului”, în *Studii și Comunicări de Etnologie*, tom. XXVI, Sibiu, 2012

TĂRCATU, Zinaida, „Păstorul și imaginea păstorului în literatura română”, în *Un fenomen numit „Festivalul Păstoritului”*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2017

TÓTSZEGI Tekla, „Asociații Pastorale în satul Mera, zona Călata (Kalotaszeg)”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 2010

TÓTSZEGI Tekla, „«La mesure du lait» dans le sociétés d'éleveurs de moutons. Région Kalotaszeg en Transylvanie”, în *Des bergers en Europe. Pratique, rites, representations*, Paris, Editura L'Harmattan, 2012

ȚIPLIC, Ioan Marian, „Hotar, graniță și/sau frontieră în evul mediu timpuriu”, în *Acta Terrae Septemcastrensis*, nr. 2, 2003

VÂLSAN, Gheorghe, „Mocanii în Dobrogea, la 1845”, în *Graiul Românesc*, anul II, nr. 3, București, 1928

VERESS Endre, *Déva és környéke Castaldoidejében (Adalékok Hunyadmegye 1551-53 közti történetéhez)*, Kolozsvár, 1898

VERESS, Andrei, *Păstoritul ardelenilor în Moldova și Țara Românească (până la 1821)*, în *Academia Română. Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III. Tom VII, București, Editura Cultura Națională, 1927

VLAD, Iulian; Pîrvuleț, Cristina; Maftai, Marius; Săvoiu, Gheorghe; Stanciu, Mirela; Gheorghe, Maria, „Some Trends and Risks of Pastoral Occupation and Agricultural Consequences for the Roumanian Mountain Village- The Results and Conclusions from a Sociological Research in Rucăr Village (Argeș)”, în *Scientific Papers Animal Science and Biotechnologies*, volumul 44 (2), Timișoara, 2011

VUIA, Romulus, „Câteva observațiuni și constatări asupra păstoritului și asupra tipurilor de case la români”, în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, I (1922), Cluj, 1924

VUIA, Romulus, „Păstoritul din munții României”, în *Studii de etnografie și folclor*, vol. II, București, Editura Minerva, 1980

VULCĂNESCU, Romulus, „Cartografierea etnografică a transumanței în Oltenia de vest”, în *Revista de Etnografie și Folclor*, anul IX, nr. 1, București, 1964

VULCĂNESCU, Romulus, „Topografie profesională”, în *Revista de Etnografie și Folclor*, tom 10, nr.3, București, 1965

DICȚIONARE ȘI MATERIALE DE REFERINȚE

ATLASUL Lingvistic Român, Serie Nouă, Volumul II, București, Editura Republicii Populare Române, 1956

BLĂNARU, Alma, *Dicționar de termeni păstorești*, Suceava, Grupul Editorial Crai Nou, Mușatinii, Bucovina viitoare, 2002

GEOGRAFIA României, vol. IV. Regiunile pericarpatice, București, Editura Academiei Române, 1992

LAHOVARI, George Ioan, *Dicționar geografic al județului Argeș*, București, Societatea geografică română, 1888

POPESCU-SIRETEANU, Ion *Termeni păstorești în limba română*, Iași, Editura Princeps Edit, 2005

POPESCU-SIRETEANU, Ion, *Termeni păstorești pentru vase, unelte și instrumente, boli și leacuri*, Iași, Editura Printis, 2015

POPESCU-SIRETEANU, Ion, *Termeni pentru adăposturile păstorești din limba română*, Iași, Editura Printis, 2014

SECHE Luiza, SECHE Marin, *Dicționar de sinonime al Limbii Române*, București, Editura Academiei RSR, 1982

WEBOGRAFIE

CIOCÎLTAN Alexandru, „Hotarul Țării Românești în Munții Făgărașului și ai Lotrului în vremea domniei lui Constantin Brâncoveanu”, în ACTA TERRAE FOGARASIENSIS, V, 2016

Accesat la: https://biblioteca-digitala.ro/reviste/ACTA_TERRAE_FOGARASIENSIS/05_ACTA_TERRAE_FOGARASIENSIS_V_2016_035.pdf

CONSTANTINIU, Florin *O istorie sinceră a poporului român, Ed. a IV-a, rev. și adăug.*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010

Accesat la: <https://archive.org/details/constantiniu-florin-o-istorie-sincera-a-poporului-roman-ed.-iv-ctrl/Constantiniu%2C%20Florin%20-%20O%20istorie%20sincera%20a%20poporului%20roman%2C%20ed.%20IV%20-%20ctrl/page/n1/mode/2up>

DOCUMENTE privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, vol.1, Țara Românească, București, Editura Republicii Populare Române, 1961. Accesat la: <https://biblioteca-digitala.ro/?volum=8871-documente-privind-relatiile-agrare-in-veacul-al-xviii-lea--i-1961>

GALOPENȚIA Sanda, „Echipierii gustieni despre starea sanitară a satelor României”, în *Secolul 21*, nr. 7-12, 2015

Accesat la: https://sas.unibuc.ro/storage/downloads/scoala-sociologica-de-la-bucuresti-cssb-60/A_Golopenția_-_Echipierii_gustieni_sanatate.pdf

MANOILĂ Sabin (ed.), *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, Vol. 1, București, Editura Institutului Central de Statistică, 1938

Accesat la: archive.org/details/recensamantul-romaniei-din-1930-vol.-1/page/534/mode/2up

POP, Ioan Aurel, „Românii și națiunile (nationes) transilvănene în secolele XVI și XVII : între excludere și acceptare”, în vol. *Historia sub speciae aeternitatis. In honorem magistri Alexandru Zub*, coord. Victor Spinei și Gheorghe Cliveti, București - Brăila, 2009

Accesat la: <http://dspace.bcuculuj.ro/handle/123456789/48240>

POP, Ioan-Aurel, „Un privilegiu regal solemn de la 1366 și implicațiile sale”, în *Medievalia Transilvanica*, tom I, nr. 1-2, 1997, pp.69-86

Accesat la: https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Medievalia-Transilvanica/01_Medievalia-Transilvanica-Tom-I-1997-1-2_070.pdf

PUȘCARIU, Ilarion, Lupaș, Ioan, Dragomir, Silviu *Contribuțiuni istorice privitoare la trecutul românilor de pe pământul crăesc*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1913 Accesat la:

<http://dspace.bcuculuj.ro/handle/123456789/145376>

RĂDULESCU Andrei, „Din trecutul moșnenilor arefeni”, în *Convorbiri literare*, nr. 6/1910

accesat la: <https://archive.org/details/convorbiri-literare-1910-440/mode/2up>

SĂLĂGEAN, Tudor, *Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. Afirmarea regimului congregațional*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, 2003

Accesat la:

https://www.academia.edu/4146138/Transilvania_%C3%AEn_a_doua_jum%C4%83tate_a_secolului_al_XIII_lea_Afirmarea_regimului_congrega%C8%9Bional

ȚIPLIC, Maria Emilia, Țiplic, Ioan Marian *Sudul Transilvaniei în secolul al XIII-lea, o graniță între spațiul catolic și spațiul non-catolic*, 2015

Accesat la:

https://www.academia.edu/31145620/Sudul_Transilvaniei_%C3%AEn_secolul_al_XIII_lea_o_grani%C5

[%A3%C4%83 %C3%AEntre spa%C5%A3iul catolic %C5%9Fi spa%C5%A3iul non catolic The Southern Transylvania in the 13th century a Border between Catholic Space and Non Catholic Space in Romanian](#)

Țiplic, Ioan Marian, *Organizarea defensivă a Transilvaniei în Evul Mediu (sec. XI-XIV)*, București, Editura Militară, 2006

Accesat la:

https://www.academia.edu/10146875/Organizarea_defensiv%C4%83_a_Transilvaniei_%C3%AEn_Evul_Mediu_sec_XI_XIV

